

תוכן עניינים

מבוא.....2

פרק 1 : רקע תיאורטי

1.1 רב תרבותיות ושסעים בחברה דמוקרטית.....4

1.2 השסע העדתי בישראל וחשיבותו.....10

פרק 2 : ביטויי השסע העדתי

2.1 מאורעות ואדי סאליב 1959.....13

2.2 התפרעויות הפנתרים השחורים 1971.....15

פרק 3 : דיון – השפעת השסע העדתי על ההשכלה והתעסוקה.....17

סיכום.....20

ביבליוגרפיה.....22

מבוא

"אותה מלחמה שהייתה בוואדי סאליב, אותה מלחמה שהייתה בקריית-שמונה, כל ההפגנות והמחאות והאלימות – תדע לך! אם אתה לא מזיז את הגלגל בידיים, הגלגל לא מסתובב!!! וזה מה צריך – כוח!... אני אומר: אנחנו מופלים במדינה הזאת! יש אפליה גרועה מאוד במדינה הזאת! ובמיוחד נגד עידות המזרח, וזה צריכים לשנות! ואנחנו בינינו, עצמנו, אנחנו לא נסתדר, אנחנו צריכים מישהו מאתנו, אחד מעידות המזרח שילכד אותנו!"¹ כך אמר גבר מזרחי מקריית שמונה אשר הרגיש את האפליה על בשרו בשנות השבעים של המאה הקודמת. השסע העדתי בישראל הינו אחד מחמשת השסעים העיקריים המפלגים את החברה הישראלית במדינת ישראל והוא מאוד בולט באופיו.

השסע העדתי בישראל מתייחס בתוכו אל שני הזרמים העיקריים אשר הובדלו ביניהם עם הגירתם לארץ: יוצאי מדינות אירופה אל מול יוצאי מדינות אפריקה ואסיה כלומר מדינות האסלאם. העדתיות אופיינה בעיקר בהבדלי התרבות ביניהם וממה הושפעה כלומר ההבדל בין תרבות שעברה תהליך התערבות ומודרניזציה כמו אלו של מדינות אירופה לבין תרבות מסורתית המזכירה באדיקות את תרבות האסלאם. העלייה שלהם לארץ הביאה את ממשלת ישראל להתמודד עם שתי המסורות ההיסטוריות הגדולות שהיו קיימות באותה תקופה ואילצה אותה לחפש דרכים לשלב אותם בחברה הקיימת יחד במקביל לפתרון הבעיות הקיימות של מדינה בתחילת דרכה. האופן שבו התבססו שתי העדות בתרבות הישראלית השפיעה מאוד על הצטיירותם בעיני החברה הישראלית הוותיקה ובעיני הממשלה. יתכן ולהשפעה זו יש תוקף ובסיס גם כיום.

בעבודה זו ארצה לבחון את הסוגיה הזו נכון להיום בהתאם לניתוח תיאורטי מקיף על ההשפעות ההיסטוריות של השסע העדתי. אומנם המזרחים סבלו ממדיניות של אפליה הן מצד השלטון והן מצד האשכנזים בשנים הראשונות להקמת המדינה אך הסקירה שלי תתמקד לאור השינויים שעברה מדינות ישראל ובאם הם מהווים השפעה כלשהי על הפערים העדתיים לאורך השנים. המעטפת התיאורטית אשר באמצעותה אבסס את הניתוח העדתי בישראל לאור תמונת המצב הקיימת היא השיח הרב-תרבותי והפוליטיקה של זהויות של צ'רלס טיילור. שאלת המחקר שלי היא: **מהי מידת השפעתו של השסע העדתי על שוויון הזדמנויות חבריות-כלכליות בין יוצאי מדינות אפריקה ואסיה לבין יוצאי מדינות אירופה בראי השי הרב-תרבותי?**

אתחיל את העבודה בפרק תיאורטי מקיף ועמוק שידבר על הרב-תרבותיות כפי שמציגים זאת חוקרי הספרות השונים כמו גיא בן פורת, יוסי יונה ובשיר בשיר במאמרים "מבוא: מדיניות ציבורית וחברות רב-

¹ אוסט אצל שלמה סבירסקי. (1981). **לא נחשלים אלא מנוחשלים**. חיפה: מחברות למחקר ולבקורת. עמ' 113.

פרק 1: רקע תיאורטי

1.1 רב-תרבותיות ושסעים בחברה דמוקרטית

רב-תרבותיות, כפי שמציגים זאת גיא בן פורת, יוסי יונה ובשיר בשיר במאמרם,² הינו מושג הנושא משמעות סוציולוגית ומתייחס למצב שבו תרבויות שונות מתקיימות במסגרת מדינית אחת; כמו כן, הוא מציין תפיסה ערכית המצדדת בעמדה חיובית כלפי ריבוי תרבותיות. במילים אחרות, הגדרת המושג כשלעצמה הינה דו ערכית: מצד אחד עובדת קיומה של שונות תרבותית-אתנית במסגרת מדינית אחת, ומצד שני הבלטת השונות הערכית-פרוגרמטית מהווה מצב רצוי ויש להטמיע אותה. גישה ערכית זו מספקת מודל לפעולה פוליטית אשר במסגרתה נדרשת הכרה בשונות תרבותית ובזכותם של פרטים לשמר את ייחודם התרבותי תוך כדי הבטחת נגישותם המלאה לזכויות, למשאבים ולהזדמנויות.³

ריטה סבר⁴ מסבירה כי הגדרת המושג רב-תרבותיות מורכבת משלושה היבטים שונים: ההיבט האידיאולוגי אשר בוחן את האופן שבו כל חברה מתייחסת אל המגוון התרבותי הקיים בה ובוחר את הפרקטיקות להתמודדות; ההיבט המבני אשר מתייחס לחלוקת הכוח המאוזנת בין הקבוצות התרבותיות השונות ומהם המשאבים, חלוקת התפקידים ומקומה של כל קבוצה תרבותית במערך החברתי; וההיבט הדמוגרפי אשר מתייחס למידת השונות התרבותית בהרכב האוכלוסייה בכל חברה.⁵ בהמשך לדברים אלו, תאמר יעל תמיר,⁶ כי העניין העיקרי של חברה רב-תרבותית הוא החשיבות הרבה שיש למאבקי הכוח שבין הקבוצות השונות בשינוי תחום ציבורי מסוים, מאחר ומאבק זה שואף לטפח שיח בינתרבותי המחנך לכבוד ודאגה שווה לכל האזרחים. בחברה דמוקרטית קיימת לכל אזרח הזדמנות שווה להציג את דעותיו גם אם הוא עלול להפסיד במאבק על דעת הרוב. כאשר הקהילה הפוליטית היא הטרונגנית ופלורליסטית, הרי שסביר כי פרטים מסוימים יפסידו בהצבעה אך כל עוד הם הצליחו לבטא את האינטרס הייחודי שלהם וניתנה להם ההזדמנות הזו, הרי שחשיבותם עלתה באופן משמעותי.⁷

² גיא בן-פורת, יוסי יונה ובשיר בשיר. (2016). "מבוא: מדיניות ציבורית וחברות רב-תרבותיות – סדר יום מחקרי חדש". בתוך: גיא בן-פורת, יוסי יונה ובשיר בשיר (עורכים), **מדיניות ציבורית ורב-תרבותיות**. תל אביב: הוצאת מכון ון ליר/ הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 7-36.

³ שם, עמ' 8.

⁴ ריטה סבר. (2001). "בוללים או שוזרים? מסגרת מושגית לבחינת סוגיות של רב-תרבותיות", **גדיש: ביטאון לחינוך מבוגרים**, (7), 45-54.

⁵ שם, עמ' 47-48.

⁶ יעל תמיר. (1998). "שני מושגים של רב-תרבותיות", בתוך: מנחם מאוטנר, רונן שמיר ואבי שגיא (עורכים), **רב-תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית**. תל אביב: רמות. עמ' 79-92.

⁷ שם, עמ' 82-84.